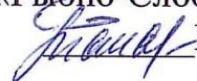

«Согласовано»
Заместитель директора по ВР

 А.Н.Файсханова

«Утверждаю»
Директор МБОУ
«Рыбно-Слободская СОШ №2»
 М.Р.Талалаева

5 нче сыйныф укучылары өчен
“Татар халык фольклоры”
дәрестән тыш шөгылләнү программасы.

2023-2024

Аңлатма язуы .

Баланы кече яшътән үк ана телендә сөйләшәргә ,тел хәзинәсенә матурлыгын тоя белергә өйрәтергә кирәк .Моның өчен аларны ата – бабаларыбызның бай хәзинәсенә нигезләнгән һәм мең еллар буена тупланып, камилләшеп килгән милли гадәт, йолаларыбыз, гаилә, әдәп кануннары нигезендә тәрбияләү мөһим.

Балаларны үз ана телендә сөйләшәргә ,аралашырга өйрәтү,туган телебезне ярату,ана карата ихтирам тәрбияләү бүгенге көндә мөһим мәсьәләләрнең берсе булып тора. Балаларның авазларны дөрес әйтеп, жөмлөләрне дөрес төзеп , үзләренең уй-фикерләрен тиешле эзлеклелектә,ашыкмыйча сөйли белүләренә ирешү өчен,сөйләм үстөрү юнәлешендә даими эш алып барылырга тиеш.Ә бу максатларны тормышка ашыруда нәфис сүз,әдәби әсәрләр һәм халык авыз ижаты әсәрләренең әһәмияте зур. Әдәби әсәрләр баланың логик фикерләү дәрәжәсен арттыра,дөнъяны танып белергә өйрәтә һәм аларны әхлакый һәм эстетик яктан тәрбияләүгә ярдәм итә.

Бала аңына үз халкының үсеш тарихын, мәданиятен, милли үзенчәлекләрен, үз төбәгенең тарихы һәм күренекле шәхесләре турындагы мәгълүматны, гаиләсенә «нәсел агачы»н, гореф – гадәтләрен, йолаларын, бәйрәмнәрен үз туган телендә сөндөргәндә генә анда үз милләтенә хөрмәт, мәхәббәт тәрбияләнә. Тәрбия халыкчан булганда гына уңай нәтижәгә ирешергә мөмкин.

1-4 сыйныф укучылары өчен төзелгән бу программа туган телебезне, мәданиятебезне, халкыбызның бай мирасын үзләштерүгә, ижади шәхес тәрбияләүгә, милли үзәк формалаштыруга юнәлдерелгән.

Программа Дәүләт стандартларына нигезләнә төзелгән. Татар халык фольклоры балаларда үз милләтенең тарихына,гореф-гадәтләренә кызыксыну уята,дәресләрдән соң шогыллану уңай нәтижә бирә.

Максаты:

Тормышка һәр яктан әзерлекле, камил, үз милләтенең матди һәм рухи байлыкларын баепчы , туган халкының киләчәк кайгыртучы ,хәзерге шартларда үз урынын таба алырлык, ныклы белемле , культуралы , югары әхлак сыйфатларына ия булган шәхес тәрбияләү.

Бурычлары:

- халкыбызның милли үзенчәлекләрен, күркәм сыйфатларын, йола-гадәтләрен, гаилә этикасын кече яшътән үк төшендереп, укучыларны өлкәннәр үрнәгендә тәрбияләү, буыннар бәйләнешен тәмин итү;
- әхлакый сыйфатлар тәрбияләү, балаларны кешеләр белән аралашу кагыйдәләренә өйрәтү ,әдәп - әхлак сыйфатлары булдыру, ижади сәләт һәм милли үзәк формалаштыру;

- туган телебез, мәдәниятебез үсеше, туган ягыбызның һәм халкыбызның тарихы, йолалары, милли үзенчәлекләре белән кызыксындыру ;
- табигатьне яратырга , өлкәннәрне хөрмәт итәргә . сабылларны якларга өйрәтү.

Төп принциплары:

- сыйныфта гуманитарлык мөнәсәбәтләре урнаштыру;
- халыкчанлык;
- ижади фикер йөртү сәләтен үстерү;
- ижтимагый активлыкны үстерүгә башлангыч юнәлеш бирү;
- эстетик зәвык тәрбияләү.

Программа башлангыч сыйныф укучыларының яшь үзенчәлекләрен исәпкә алып ,үз милләтенә мәдәнияте белән кызыксынучы балалар өчен төзелгән. Дәрәсләрдән тыш шөгылләнү атнага 1 мәртәбә каралган

Көтелгән нәтижәләр:

Шәхси универсаль уку шөгыле.

- балада үз милләтенә карата кызыксыну һәм горурлык хисе уяту;
- Әдәби әсәрләр өйрәнү нигезендә тел байлыгын, логик фикерләү сәләтләрен арттыру;
- татар халык ижаты әсәрләренә кызыксыну уяту;
- балаларның ижади активлыкларын арттыру.

Регулятив универсаль уку шөгыле:

- куелган максатны күрә , аңлай белү;
- укучының аерып күрсәткән ориентирын истә тотып , яңа материалны өйрәнгәндә укучы белән хезмәттәшлек итә белү;
- куелган максатка ирешү өчен үзенең эшен алдан планлаштыра белү.

Танып белү универсаль уку шөгыле:

- Китаплардан, өстәмә әдәби чыганаклардан кирәкле материалны таба белү;
- Үз фикерен дөрес итеп төзеп сөйләшәргә өйрәнү.

Коммуникатив универсаль уку шөгыле:

- балаларда тел байлыгын,бәйләнешле сөйләм телен арттыру,иптәшләре белән татар телендә аралаша белү;
- үз фикерен иптәшенең фикере белән чагыштыра белү һәм дәрәс юл таба белү, бер-берсенә сорау биреп,шуңа җавап таба белү.

Программа башлангыч сыйныф укучылары өчен атнага 1 тапкыр үткәрелә.

Зыйныф – 34 сәг.

Программаның бала психологиясенә йогынтысы:

- Һәр бала өчен комфорт халәт булдыру һәм уңай,дус мөгаләмәдә булу;
- Укучыларда халык авыз ижатын өйрәнүгә кызыксыну уяту;
- Индивидуаль һәм төркемнәрдә эшләү алымнарын куллану.

Программаның һәр бүлегендә укучыларга милли тәрбия, гореф-гадәтләренә өйрәнү,уйлау,фикерләү сәләтләрен,тел байлыкларын арттыру өстендә эшләү күздә тотыла.

Татар халкының гасырлар буе тудырган бай җыр культурасы үсеп килүче яшь буынга музыка тәрбиясе бирүнең нигезен тәшкил итә.Кешенең туганнан алып бөтен гомере җыр һәм музыка белән тыгыз бәйләнештә.Ул иң элек бишек җыры тыңлап үсә.Соңрак кеше тормышында уен,хезмәт һәм көнкүреш җырлары урын ала. Музыка балалар күңеленә уңай тәсир итә, аларга рәхәтлек китерә һәм аларның бу хисләренә үзләрендә никадәр иртәрәк татып,тоеп карасалар, алар өчен шулкадәр әйбәтрәк һәм файдалырак була.

Татар халкының да, башка милләтләренә кеңәйтелә үк, бай уен репертуары һәм уен фольклоры бар. Уен ул күңел ачу, вакыт үткәрү өчен булган шөгыль.Күңел ачу, ял итү, организмны чыныктыру өчен хезмәт итә торган спорт төре дә булып тора.

Уеннарның эчтәлегенә күз салсаң, аларның тормыш-көнкүрешнең һәм хезмәт төрләренең бер чагылышы икәнлегенә ышанасың. Моннан тыш көнкүрештә берәр эш-шөгыльне яки йоланы үтәү, күмәк эшнең тәртибен билгеләү өчен уйнала торган уеннар да байтак.

Халык уеннары милләтнең профессиональ мәдәнияте һәм сәнгате барлыкка килүдә нигез вазыйфасын үтәгәннәр. Әйтик, татарларның профессиональ бию, җыр, театр сәнгатенең электән үк шактый югары күтәрелүенә бу сәнгать төрләренең халыктагы тамырлары нык булудан әйтә алабыз. Тамашалы милли сәнгать төрләренең нигезендә халык уеннары ята.

Уеннар борын-борыннан халыкның көнкүреше, хезмәт формаларын чагылдыру нигезендә барлыкка килгән иҗат җимеше булганлыктан, анда милләтнең әүвәлдән килгән милли традицияләре, тормыш рәвеше, милли характеры ачык чагылыш таба. Уеннарның эчтәлегендә, образларында сакланып калган аерым элементлар, мотивлар татар халкының этнографиясен өйрәнү өчен дә кыйммәтле чыганаҡ булып торалар.

Татар халкының уеннары һәм уен фольклоры милләтебезнең эстетик карашларын, милли характерын, генетик тамырларын ачыграк төсмерләргә дә мөмкинлек бирә. Аларда халыкның бөек рухы, иҗат куәте, иҗат мөмкинлекләре ачык чагыла. Икенче яктан ул халыкның рухи тормышын, көнкүрешен матурлык кануннары нигезендә оештыруның мөһим чаралары да булып тора. Кыскасы, уен ул – житди шөгыль.

Укучыларының белем, осталык һәм күнекмәләренә төп таләпләр.

Укучылар түбәндәгеләрне белергә тиеш:

-татар халкының тормышы,горөф-гадәтләре,бәйрәмнәре турында белергә;

- татар халкының уен җырларын, такмакларын җырлый белергә;

- халык авыз иҗаты әсәрләренең төрләрне белергә;

- бу әсәрләрне кулланып сәхнә күренешләре әзерли белергә;

- авазларны дөрес әйтеп , дөрес сөйләшә белергә;

- башкарыла торган әсәрнең дөрес итеп характерын билгели белергә;

- дуслык, кардәшлек хисе,бер-берләрен хөрмәт итәргә,иптәшләренең фикерләрен ихтирам итә белергә;

3 класслар өчен план (34 сәгать)

№	ТЕМА	Материалны үзләнүнең планлаштырылган нәтижэләре	Сәгать саны	Белем күнекмәләр ен тикшерү ,укуыту эшчәнлеген ең төрләрe	Үткәрү вакыты	
					План буенча	фактта
I.Кереш.(1сәг.)						
1.	Татар халык авыз ижаты.	Халык авыз ижаты белән таныштыруны дәвам итү. Халык авыз ижаты әсәрләренең гүзәллеген күрә белергә өйрәтү.	1	төркемләп		
II.Багу поэзиясе(4сәг.)						
2.	Бишек җырлары .	Бишек җырларын искә төшерү, аларның характерын билгеләп дәрәс интонация белән иптәшләренә җиткерергә өйрәтү.	1	Индивидуал ь, төркемләп		
3.	Юаткычлар	Халык аваз ижатында юаткычларның бала тәрбияләүдәге урынын билгеләү.Сөйләм телен камилләштерү.Тавыш тембрын дәрәс кулланып юаткычларны сөйләргә өйрәтү	1	Индивидуал ь, төркемләп		
4.	Мавыктыргычлар	Мавыктыргычлар белән	1	Индивидуал		

		таныштыру.Алар ярдәмендә сөйләм телен камилләштерү.		ь, төркемләп		
5.	Багу поэзиясе темасын йомгаклау.Проект эше		1	Төркемләп		
III.Күнел ачу фольклоры(29сәг.)						
6-7.	“Сөмбелә”бәйрәме	Балаларны милли бәйрәмнәр белән таныштыру.Бәйләнешле сөйләм телен камилләштерүне дәвам итү.	2	Индивидуаль, төркемләп		
8-9.	Сөрән салу	Сөрән салуның эчтәлегә белән танышу, сүзләрен дөрес әйтергә өйрәтү.Сөйләм телен камилләштерүне дәвам итү.	2	Индивидуаль, төркемләп		
10-11.	Эндәшләр	Эндәшләрнең сүзләрен туры китереп сөйләргә өйрәтү.Тел байлыгын арттыру өстендә эшләүне дәвам итү.	2	Индивидуаль, төркемләп		
12-13.	Яңа ел,Нардуган теләкләре	Яңа ел һәм Нардуган теләкләренең сүзләрен дөрес әйтеп сөйләргә өйрәтү.Сөйләм теле байлыгын арттыру өстендә эшләү .	2	Индивидуаль, төркемләп		
14.	Иярмешләр	Ияртмешләр белән таныштыру.Сөйләм телен камилләштерү өстендә эшләүне дәвам итү.	1	Индивидуаль, төркемләп		

15.	Үртөвечләр	Үртөвечләрнең уйнап көлөп әйтелүен ассызыклап күрсөтү.Сүзләрне дөрес интонация белән әйтеп сөйләргә өйрөтү.	1	Индивидуаль, төркемләп		
16-17.	Әйтенүләр	Әйтенүләр белән таныштыру.Уен аркылы балаларның тел байлыктарын арттыру.	2	Индивидуаль, төркемләп		
18.	Тел көрмәкләндергечләр	Тел көрмәкләндергечләр белән таныштыру. Балаларның дикциясе өстендә эшләү.	1	Индивидуаль, төркемләп		
19-20.	Такмактар	Такмактарның сүзләре хәрәкәт ритмына тәңгәл килергә тиешлеген аңлату.Тел шомарту күнегүләре эшләү. Балаларга хәрәкәт элементлары өйрөтү.	2	Индивидуаль, төркемләп		
21-22.	Био такмактары	Био такмактары белән таныштыру.Сәнгатьле сөйләм күнекмәләрен камилләштерү.Такмактар көенә био элементларын куллану.	2	Индивидуаль, төркемләп		
23-24.	Нәүрүз бәйрәме	Нәүрүз бәйрәме эчтәлеген белән таныштыру. Нәүрүздә үтә торган уеннар ярдәмендә балада милли бәйрәмнәргәкызыксыну уяту.	2	Индивидуаль, төркемләп		
25-26.	Такмазалар	Такмазаларның балаларның сөйләм телен,сүз байлыктарын арттыруда ролен. Балаларның логик фикерләү сәләтен,зиһен арттыру өстендә	2	Индивидуаль, төркемләп		

		эшләү.				
27-28.	Мәзәкләр	Мәзәкләр белән таныштыру.Мәзәкләрне тәрбияви чара буларак куллану.	2	Индивидуаль, төркемләп		
29-30.	Әкиятләр	Әкиятләр белән танышу. Сөйләм телен үстерү һәм камилләштерү	2	Индивидуаль, төркемләп		
31-32.	Сабантуй бәйрәме	Балаларда татарларның милли бәйрәмнәренә кызыксыну уяту.Бәйрәмдә була торган уеннар белән таныштыру.	2	Индивидуаль, төркемләп		
33-34.	Проект эше. Ел буена өйрәгәннәренң нәтижәсен күрсәтү	Тәрбияви чара буларак халык авыз ижаты әсәрләре кулланып әдәби кичә үткәру.Балаларның бер-берсенә ихтирам белән карап,ярдәмләшеп эшләүләренә ирешү.	2	Индивидуаль, төркемләп		

Кулланылган әдәбият

- 1.Татар балалар фольклоры.1999 ел. Казан “Раннур” нәшрияты.
- 2.Гөлбакча.1990 ел.Казан.Татарстан китап нәшрияты.
- 3.Иң матур сүз.2000 ел.Мәгариф нәшрияты.
- 4.Бармакларны уйнатыйк ,туган телне өйрәник.1997 ел.”Хәтер” нәшрияты.
- 5.Иң татлы тел ,туган тел.2004 ел. “Мәгариф”нәшрияты.